

De viktigste endringene i nytt regelverk innen fiskehelse og –velferd. Betydningen for drift og planlegging av torskeoppdrett

Ragnar Thorarinsson
Seksjon for fisk og sjømat, Hovedkontoret

Norwegian Center of Expertise (NCE) konferansen
Bodø 15-16 okt. 2008

Nye regler om fiskehelse og –velferd som trådte i kraft 01.08.2008

- Forskrift 17. juni 2008 nr. 823 om etablering og utvidelse av akvakulturanlegg, zoobutikker m.m. (**etableringsforskriften**)
- Forskrift 17. juni 2008 nr. 820 om transport av akvakulturdyr (**transportforskriften**)
- Forskrift 17. juni 2008 nr. 821 om godkjenning og bruk av desinfeksjonsmidler i akvakulturanlegg og transportenheter (**desinfeksjonsforskriften**)
- Forskrift 17. juni 2008 nr. 822 om drift av akvakulturanlegg (**akvakulturdriftsforskriften**)
- Forskrift 28. august 2003 nr. 1110 om tildeling og drift ved havbeiteverksemd (havbeiteforskriften)
- Forskrift 30. oktober 2006 nr. 1250 om slakterier og tilvirkningsanlegg for akvakulturdyr (slakteriforskriften)
- Forskrift 17. juni 2008 nr. 819 om omsetning akvakulturdyr og produkter av akvakulturdyr, forebygging og bekjempelse av smittsomme sykdommer hos akvatiske dyr (**omsetnings- og sykdomsforskriften**)
- Forskrift 20. desember 1999 nr. 1310 om vaksinasjon av husdyr, vilt, fisk og andre akvatiske dyr (vaksinasjonsforskriften)
- Forskrift 19. mars 2004 nr.537 om internkontroll for å oppfylle akvakulturlovgivningen (IK-Akvakultur)

Viktigste endringer i ny etableringsforskrift - oppdrettstorsk

- Godkjenning av etablering og utvidelse av akvakulturanlegg skal i tillegg ivareta god velferd hos fisk.
- Kravet om godkjenning av akvakulturanlegg for å sikre helsemessige trygge næringsmidler oppheves og er erstattet med meldeplikt og registrering.
- Noen typer akvakulturanlegg er nå unntatt fra krav om godkjenning, men de omfattes av krav om registrering. Unntaket vil gjelde små virksomheter som dermed representerer en lavere smitterisiko enn tradisjonelle akvakulturanlegg.
- Internkontrollsystem skal fremlegges og vurderes ved søknad om godkjenning.

Avstandskrav og fremtidige etableringer?

- oppdrettstorsk

- **Avstandskrav mellom lokaliteter på lik linje og for laksefisk ifølge merknader.**
- **Smitteoverføringsrisiko mellom torsk og laksefisk**
 - Francisellose, Nodavirus (VNN/VER) og VHS
 - Vibriose, atypisk furunkulose og skottelus
- **På lengre sikt kan det være hensiktsmessig å avsette egne produksjonsområder for oppdrettstorsk?**
 - MT vurderer å bestille utredning fra Vitenskapskomiteen
 - Eventuelt Frisk torsk?

Viktigste endringer i ny transportforskrift

- oppdrettstorsk

- Transportenheten skal godkjennes minst hvert femte år. Den skal også godkjennes ut fra hensyn til fiskevelferd.
- Mattilsynet skal varsles ved uavklart forøket dødelighet, mistanke om listeført sykdom og ved forhold som har medført vesentlig dyrevelferdsmessig konsekvenser.
- Krav om beredskapsplan og vurdering risikofaktorer før gjennomføring av transport.
- Krav om kompetanse på fiskevelferd. Krav om opplæring og dokumentasjon trer i kraft 01.01.2010
- Nye transportmetoder og utstyr skal være utprøvd og dokumentert at de er velferdsmessig forsvarlige før de tas i bruk.

Viktigste endringer i ny transportforskrift forts...

- oppdrettstorsk

- **Krav til vannkvalitet under transport.**
- **Generelle krav til transporttid og tetthet under transport.**
- **Krav om at fisk fra ulike akvakulturanlegg ikke kan transporteres samtidig i samme transportenhet.**
- **Konkrete krav til når rengjøring og desinfeksjon skal gjennomføres.**
- **Smittehygieniske krav til vannutskifting under transport:**
 - generelle krav om stengte ventiler ved smittefarlig avstand til annen oppdrettsrelatert virksomhet
 - lukkede ventiler ved transport av fisk gjennom fra lavere kategori helsestatus ved passering av segment med høyere kategori helsestatus
- **Krav til håndtering av døde dyr.**

Viktigste endringene i ny desinfeksjonsforskrift - oppdrettstorsk

- Listen over hvilke preparater som er godkjent av Statens legemiddelverk gis ikke som en del av selve forskriften, men kunngjøres i stedet på Mattilsynets hjemmeside.
- Detaljerte bestemmelser om hvordan rengjøring og desinfeksjon av akvakulturanlegg og transportenheter skal gjennomføres tas ut av forskrift.

Viktigste endringer i ny akvakulturdriftsforskrift - oppdrettstorsk

- Det unntas fra krav om helsekontroll dersom forøket dødelighet åpenbart ikke er forårsaket av sykdom, jf § 13.
- Mattilsynet skal varsles ved uavklart forøket dødelighet og ved forhold som har medført vesentlig dyrevelferdsmessig konsekvenser, jf § 13.
- Det stilles krav til brakklegging av matfisk- og stamfiskanlegg med marin fisk i sjø, jf § 40 (ikrafttredelse 01.01.2010).
- Det stilles krav til månedlig rapportering av driftsdata også fra matfisk- og stamfiskanlegg i sjøvann med marin fisk og fra settefiskanlegg, jf § 44 unntatt siste ledd (FDIR).
 - ikrafttredelse 01.01.2010.
- Det gis særskilte bestemmelser om fisk i slaktemerd, jf § 55.

Viktigste endringer i ny akvakulturdriftsforskrift - oppdrettstorsk forts...

§ 56. *Produksjonsbegrensning per smittemessig atskilt enhet*

Dersom det produseres mer enn 1 000 000 settefisk pr år, skal ulike generasjoner av settefisk holdes i smittemessig atskilte enheter. Antall settefisk per smittemessig atskilt enhet skal ikke overstige 2 500 000 stk.

Antallsbegrensningene gjelder ikke rogn og yngel.

Omsetnings- og sykdomsforskriften

- **Fiskehelsesdirektivet (Rådskonrektiv 2006/88/EF)**
 - Dyrehelsekrav til omsetning og import av akvakulturdyr og produkter av akvakulturdyr
 - Kontroll og bekjempelse av smittsomme sykdommer hos akvatiske dyr – minimumskrav
- **Erstatter følgende forskrifter:**
 - Fiskesykdomsforskriften
 - Sykdomslisten
 - *Gyrodactylus salaris*- forskriften
 - Omsetningsforskriften

Omsetnings- og sykdomsforskriften – Del 1

- **Listeføring av sykdommer – meldepliktige og offentlige tiltak**
 - Liste 1 – Eksotiske sykdommer innen EU/EØS
 - Liste 2 – Ikke-eksotiske sykdommer innen EU/EØS (VHS)
 - Liste 3 – Nasjonale sykdommer (francisellose, VNN/VER)
 - Listene er gitt i vedlegg 1 til forskriften
- **Kategorisering av områder - status liste 2**
 - Basert på ulik helsestatus i ulike områder, gjelder ulike krav for omsetning mellom områder
 - For sykdommer på liste 2 er graden av offentlige tiltak avhengig av hvilken kategori området er i mht helsestatus

Omsetnings- og sykdomsforskriften – Del 2 og 3

Del 2:

- Dyrehelsemessige vilkår for omsetning, import og transitt av akvakulturdyr og produkter av akvakulturdyr

Del 3:

- Regler om kontroll av smittsomme sykdommer hos akvatiske dyr
- Akvakulturdyr – tiltak ved mistanke om listeført sykdom
 - Krav om varsling som gjelder for enhver, og forbud mot flytting
- Akvakulturdyr – tiltak ved påvisning av sykdom på liste 1
- Akvakulturdyr – tiltak ved påvisning av sykdom på liste 2
- Akvakulturdyr – tiltak ved påvisning av sykdom på liste 3
- Ville akvatiske dyr – mistanke om listeført sykdom med mer
- Ville akvatiske dyr – tiltak ved påvisning av listeført sykdom

Liste 1 – Eksotiske sykdommer – eksotiske i EU/EØS

Fisk	Epizootisk hematopoietisk nekrose
	Epizootisk ulcerativ syndrom
Bløtdyr	Infeksjon med <i>Bonamia exitiosa</i>
	Infeksjon med <i>Perkinsus marinus</i>
	Infeksjon med <i>Microcytos mackini</i>
Krepsdyr	Taurasyndrom

Liste 2 – Ikke-eksotiske sykdommer i EU/EØS

Fisk	Spring viraemia hos karpe (SVC)
	Viral hemorrhagisk septikemi (VHS)
	Infeksiøs hematopoietisk nekrose (IHN)
	Koi herpes virus sykdom (KHV)
	Infeksiøs lakseanemi (ILA)
Bløtdyr	Infeksjon med <i>Marteilia refringens</i>
	Infeksjon med <i>Bonamia ostreae</i>
Krepsdyr	Hvitflekkssykdom

Kategorier av helsestatus - sykdommer på liste 2

- **Kategori I:**
 - Sykdomsfri – dokumentert
- **Kategori II:**
 - Godkjent overvåkningsprogram – ikke påvist, men ikke dokumentert sykdomsfri, gjennomfører program med sikte på å oppnå kategori I
- **Kategori III:**
 - Uavklart helsestatus – ikke påvist, heller ikke program for å oppnå kategori I
- **Kategori IV:**
 - Kjent infisert – påvist, gjennomfører godkjent bekjempelsesprogram med sikte på å oppnå bedre status
- **Kategori V:**
 - Infisert – påvist, men har ikke bekjempelsesprogram med sikte på å oppnå bedre status

Liste 3 – Nasjonale sykdommer

Fisk	Bakteriell nyresyke (BKD, <i>Renibacterium salmoninarum</i>)
	Infeksjon med <i>Gyrodactylus salaris</i>
	Viral nervøs nekrose (VNN) / Viral encephalo- og retinopati (VER) Nodavirus
	Furunkulose (<i>Aeromonas salmonicida</i> subsp. <i>salmonicida</i>)
	Pankreassykdom (PD, <i>Norwegian salmon alpha virus</i>)
	Hjerte- og skjelett-muskelbetennelse (HSMB)
	Francisellose (<i>Francisella sp.</i>)
	Infeksjon med <i>Lepeophtheirus salmonis</i> (Lakselus)
Krepsdyr	Krepsepest (<i>Aphanomyces astaci</i>)

Kriterier for Liste 3 – Nasjonale sykdommer

- a) Sykdommen er ikke listeført i fiskehelsesdirektivet
- b) Kan representere en betydelig risiko for dyrehelsesituasjonen i akvakulturanlegg.
- c) Det er vanskelig å bekjempe sykdommen og holde den under kontroll på lokalitetsnivå.
- d) Det kan oppnås og opprettholdes sykdomsfrie områder der dette har betydning for kontroll med sykdommen.
- e) Sykdommen er klart definert på grunnlag av smittsomt agens og/eller patologiske funn.
- f) Sykdommen kan være en trussel mot ville bestander av akvatiske dyr dersom den ikke bekjempes og/eller holdes på et kontrollert lavt nivå.

Må oppfylle kriteriene a, b, c, d og e eller a, e og f.

Nodavirus og francisellose anses å oppfylle samtlige kriterier

Nye sykdommer og endring av liste 3

- **Sykdommene som er listeførte skal fortløpende vurderes opp mot kriteriene**
- **Kan iverksette tiltak mot nye sykdommer, jf § 7**
 - Andre sykdommer, herunder nye sykdommer, som har potensial til å true helsesituasjonen til akvatiske dyr
- **Listeføring vurderes etter de samme kriteriene**
- **Dersom offentlig tiltak gjøres gjeldende for annen sykdom, skal tilstanden beskrives, og forslag om å ta sykdommen inn på den nasjonale listen sendes ut på høring innen ett år (handlingsplan).**
- **I motsatt fall skal de offentlige tiltak oppheves.**

Francisellose og VNN/VER hos torsk

- **Begge listeført som B-sykdom før Fiskehelsesdirektivet trådte i kraft**
- **Anlegg med påvist francisellose eller VNN/VER er underlagt restriksjoner (båndlegging)**
 - Forbud mot innførsel av annen fisk, flytting m.m.
- **Francisellose og VNN/VER anses å smitte vertikalt**
 - Gyting i merd hos infisert torsk en ny og alvorlig utfordring
- **Krav til helsekontroll (screening) av anlegg med stort smittepotensial er kunne være fornuftig**
 - F.eks. stamfisk, yngel og transittanlegg ("påvekstanlegg")
 - "Frisk Torsk" jobber med evalueringen med støtte fra FKD
- **Francisella soneforskrift versus bransjestandard**
 - "Code of Practice"?
 - F.eks. forebyggende tiltak, helsekontroll/screening m.m.

Takk for oppmerksomheten!